

Kranke Kinder brauchen Bücher. [Red. Karl-Heinz Wimmer. Hrsg. Arbeitskreis für Jugendliteratur. e. V.] München, 1982. 136 p.

A beteg gyermekeknek szükségük van a könyvre

Az 1969-es esztendővel indult az utóbbi évtizedek egyik legjelentősebb nyugatnémet könyvtári vállalkozása, a „vidám betegszoba”. Az angol-szász és skandináv országok már viszonylag nagy múltú gyakorlatának eredményein felbuzdulva, az Arbeitskreis für Jugendliteratur (Ifjúsági irodalmi munkacsoport) hét gyermekklinikán állított fel könyvtárat adományok révén. Az állomány kezdetben 15 ezer kötet volt.

Az akciót neves gyermekgyógyászok és pszichológusok azon felismerése hívta életre, amely szerint a könyv a gyógyítás hasznos eszköze lehet. A könyv a lelki egyensúly helyreállítása révén közvetve elősegítheti (nemcsak) a gyermek fizikai gyógyulását!

Köztudott, hogy a beteg gyerekek számára jóval nagyobb pszichés megterhelést jelent a kórházi légkör, mint a felnőtteknek. (Egy nyugatnémet felmérés szerint a felnőttek 70%-a fél a kórházban, a gyermekeknél ez az arány jóval nagyobb!) Minél kisebb a gyerek, annál több gátlás alakul ki benne kórházi tartózkodása során. Az idegen környezet, a rossz testi és lelki közérzet, az orvosi beavatkozás, a keserű gyógyszer, sőt pusztán a fehér köpeny látványa nem ritkán apatikus és depresszív reakciókat vált ki. A gyógyulás szempontjából tehát elsődleges, hogy a beteg a környezetével pozitív, együttműködésre alkalmas viszonyt alakítson ki. Ez pedig – az esetek többségében – nem alakul ki magától, ezt ki kell *alakítani*. Ehhez nyújt hathatós segítséget az olvasás azzal, hogy a beteg – körülményeiből adódó – negatív gondolatait mintegy „elfeledteti”.

A könyvnek gyógyszerként való használata nem újkeletű. Az Egyesült Államokban már a századforduló éveitől kezdve alkalmazzák az ún. biblioterápiát, a pszichoterápia speciális ágaként. Ezt a gyógykezelési módot csak bizonyos idegklinikákon használják a gyógyszeres terápia kiegészítéseként, sőt egynémely esetben helyettesítőjeként. Lényege az, hogy az orvos a megfelelő betegségi stádiumra a megfelelő könyvet rendeli el, magyarárn a recepten a gyógyszer latin neve mellett vagy helyett egy könyv címe és annak szerzője áll. Caroline Shrodes 1949-ben megjelent disszertációjában a következő definíciót használta: „A biblioterápia az olvasó személyisége és az irodalom közötti dinamikus interakció folyamata, ami pszichológiai eszközként szolgálhat a személyiség irányítására, alkalmazkodására és érésére.” (Zárójelben megjegyzendő, hogy Shrodes-ék elítélteken is végeztek biblioterápiás vizsgálatokat, amelyek szintén pozitív eredménnyel zárultak!)

A nyugatnémet akció vezetői azonban határozottan leszögezték hogy az általuk alkalmazott módszerek nem vethetőek össze a biblioterápiával. A gyógyszeres kezelést nem pótolni, hanem csak kiegészíteni szeretnék azzal, hogy az olvasás élményével az intimitás és a bizalom atmoszféráját teremtik meg.

Bár a statisztikai adatok biztatók (az utóbbi években a résztvevő klinikák száma 100-ra emelkedett és 25 ezer kötet a forgalomban lévő könyv!), mégis rengeteg problémával kell megküzdeniük. A vállalkozás anyagi háttere bizonytalan, ami természetesen felveti a gazdaságosság és a hatékonyság kérdéseit. Az állami támogatás szerény mértékű volt, sikere az adomány mértékétől függött. A személyzet egyszerűt kishatárú, ami nagyobb megterhelést, ezáltal türelmetlenséget eredményezett sok esetben, másrészt pedig állandóan cserélődött, ami viszont nem tette lehetővé a gyerekekkel való mélyebb kapcsolat kialakítását. Harmadrészt – ahogy ezt Wilhelm *Overdick*, a kiadvány vitarészében felveti – az orvosok aggályoskodtak, hogy képzetlen „laikusok” szakismeret nélkül, pusztán segítő szándékuktól vezérelve esetleg negatívan avatkoznak bele az orvosi terápia menetébe. A könyvbeszerzés is akadózott, mivel a közművelődési könyvtárral való együttműködés nem volt elég szoros.

Az 1981-82-es évtől kezdve megújult a mozgalom. A nagyobb összegű állami dotáció révén modellkísérletet indíthattak be a müncheni von Haunerschen Gyermekeklinikán. A kiadvány nagy része erről a kísérletről számol be. Szisztematikus munka kezdődött. Az előző évek gyakorlatával ellentétben erre a munkakörre is kiképzett, diplomás könyvtárosokat alkalmaztak, akik nemcsak könyvekkel látják el a betegeket, de külön-külön el is beszélgetnek velük, könyveket ajánlanak, együtt olvasnak vagy éppen a könyvtáros olvas fel nekik. S eközben észrevétlenül megtanítták őket a könyv szeretetére, az olvasás örömére. Sokszor a klinikán tanul meg olvasni a „kis beteg” Néha az első reakció persze: a „Nem kell könyv!”. Azonban ahogy azt a kiadvány szerkesztői is többször hangsúlyozzák, a könyvtárosnak nem szabad erőszakoskodnia, nem a feladatok teljesítéséről vagy nem teljesítéséről van szó. Ez a fajta könyvtárosi munka sok türelmet és megértést igényel, hiszen az „ügyfelek” beteg, gyakran lelkileg sérült gyermekek. Átgondoltabb és koncepciózusabb munkát folytatnak, mint régebben. Például a foglalkozások betegségek szerint szervezőknek. A tumoros vagy megerősökött gyerekek pszichikailag erősebben terheltek, s így az ő igényeik mások, mint a fertőző betegségben szenvedőké. Az ő esetükben, mivel izoláltak s többnyire egyágyas szobákban fekszenek, a könyveknek kapcsolatteremtő szerepe van. Mivel a betegek csaknem felét a vendégmunkások gyermekei teszik ki (!) így szerb-horváth, török, görög nyelvű könyvek is találhatóak az állományban.

A felépülőben lévők, vagy mozgásukban nem korlátozottak a könyvtárszobát is igénybe veszik. A könyvtárszoba barátságosan berendezett helyiség, világos színű bútorokkal és színes képekkel, melyeket maguk a páciensek készítettek. A müncheni klinika könyvtárában több mint 1000 kötet könyv, számtalan mesekazetta és lemez kölcsönözhető. Hetente kb. 100, évente 5000 könyvet kölcsönöznek, évi 3%-os károsodási aránnyal.

A kiadvány második része az akció városában, Remscheidben rendezett szeminárium néhány előadását közli. Ernst R. *Wittermann* pszichológus, aki egyébként a vállal-

kozás egyik vezetője, a nyugatnémet kórházak könyvtári ellátottságáról és annak lehetőségeiről foglalja össze véleményét. Személyesen vezetett statisztikája szerint, kórházukban az orvosok 90%-a, betegek 98%-a szerint szükség van a kórházi könyvtárra. Az orvosok nagyrésze azonban csak részben dolgozna együtt a könyvtárosokkal. Fontosnak tartják a könyvtárosok munkáját, de mivel mind ők, mind az ápolók igen túlterheltek nem tudják vállalni a lelki kezeléssel járó további elfoglaltságot. Vállalkoznak arra, hogy a beteg állapotáról tájékoztassák a könyvtárost, amennyiben az erre igényt tart.

H. *Schmidt* könyvtáros meglepő adatokat közöl. 1976-ban Nyugat-Németország és Nyugat-Berlin 3481 kórházából 3025-ben (86,9%) nem volt könyvtár. Véleménye szerint a betegkönyvtár minden kórház alapeszközállományához kell hogy tartozzék. Az angolszász és skandináv országokban ez már természetes. Wilhelm Overdick a gyermekkórházak pedagógiai esélyeit latolgatja, s következtetésképpen megállapítja, hogy a beteggondozás és a pedagógia szoros kapcsolatát már felismerték ugyan, de a gyakorlatban még szinte egyáltalán nem alkalmazzák. A mesének például fontos pozitív, lélektani és pedagógiai hatása van a beteg gyermekre, mert mindig „happy-end”-del végződik.

A kiadvány szerkesztése során a legfontosabb feladat, az eddig hiányzó ajánló könyvlista összeállítása volt. A klinikai tapasztalatok alapján összegyűjtött jegyzék több, mint 1000 címet tartalmaz a gyermek- és ifjúsági irodalom választékából. A lista a létrehozandó könyvtárak számára gyarapítási segédletként is használható. Életkor szerint csoportosítva ajánlják a könyveket, rövid annotáció kíséretében, Humoros, tréfás könyvek éppen úgy szerepelnek a listán, mint szakkönyvek, képeskönyvek és ismeretterjesztő művek.

A „Das fröhliche Krankenzimmer” akció jelentőségét és fontosságát egyre több illetékes szerv és személy ismeri fel és el az NSZK-ban. Csak remélhetjük, hogy a jó példát egyszer nálunk is követni fogjuk, nem utolsósorban azért, mert a mielőbbi gyógyulás nemcsak a beteg érdekeit szolgálja, de a kórház anyagi ráfordításait is csökkenti.

BAJTAY Péter

TÁJÉKOZTATÓ

szerzőinknek a Könyvtári Figyelő szerkesztőségéhez benyújtott kéziratok tartalmi és formai követelményeiről

1. Lapunk a könyvtár- és tájékoztatásügy elméleti és gyakorlati kérdéseivel, a külföldi könyvtárügyével, jelentős szakmai kiadványok bemutatásával foglalkozó kéziratokat fogad el közlésre.
2. A kéziratokat 2 példányban kettes sorközzel gépelve (30 soros, 60 leütéses oldalon) kérjük beküldeni.
3. Ábrákat, illusztrációkat csak korlátozottan tudunk közölni. Csak jó minőségű, kontúros ábrát vagy fényképet tudunk elfogadni. A táblázatokat és az ábrákat külön lapon szintén két példányban kell mellékelni és helyüket a kéziratban megjelölni.
4. A kéziratok terjedelme tanulmányok esetében ne legyen több egy ívnél (21 oldal); a fordítások, tömörítvények, külföldi könyvtárügyi eseményekről szóló beszámolók 8–10, a könyvismertetések 4–6 oldal terjedelemnél.
5. A tanulmányok rövid 10–15 mondatos tartalmi kivonatát két példányban kérjük csatolni az angol, orosz és német nyelvű tartalmi ismertető elkészítése céljából.
6. Az idézetekkel, hivatkozásokkal kapcsolatban a következőket kérjük: ha a cikk egészében ötnél kevesebb a hivatkozások száma, a forrásokat **lábjegyzetben adják meg**, egyébként a cikk végén **IRODALOM** vagy **JEGYZETEK** címszó alatt sorszám szerint sorolják fel. Szó szerinti idézésnél az idézett mű szerzője, címe kiadója, a kiadás helye, a kiadás éve és az oldalszám jelölendő meg. Folyóiratcikkre történő hivatkozásnál a szerző nevét, a cikk címét, a folyóirat teljes nevét, az évfolyamot, a megjelenés évét, a folyóirat számát és az oldalszámot kérjük megadni.
7. A szerkesztőség joga a kéziratok stiláris javítása, tartalmi változtatáshoz a szerző hozzájárulása szükséges.
8. A szerző vállalja, hogy a korrektúrát postafordultával, kijavítva visszaküldi a szerkesztőségnek.
9. A kézirat végén kérjük feltüntetni a szerző nevét, munkahelyét, munkahelyi telefonszámát, lakcímét, személyi azonosító számát és azt, hogy a honoráriumot hová kéri átutaltatni.

Kérjük szerzőinket, hogy a fenti szempontok szerint megírt kéziratokat küldjenek szerkesztőségünkbe.

Köszönettel:

A szerkesztőség

Ára: 30,- Ft

